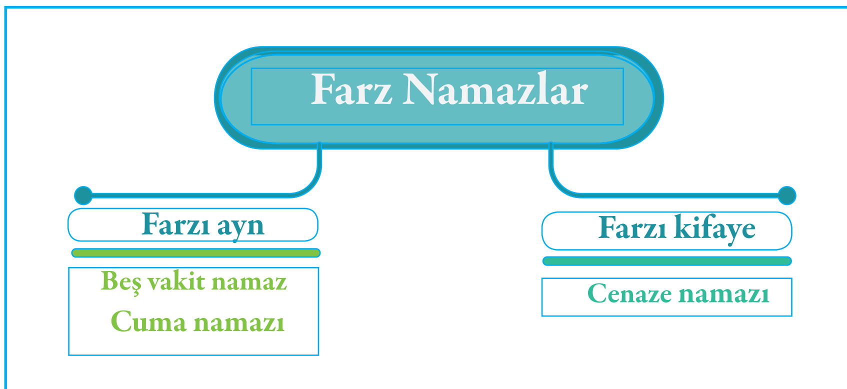
1.4. Namaz Çeşitleri

Fıkıh mezheplerinin çoğuna göre namazlar, farz ve nafile diye ikiye ayrılmıştır. Hanefi mezhebine göre namazlar; farz, vacip ve nafile olmak üzere üçe ayrılır. Farz namazlar farzı ayn ve farzı kifâye olmak üzere ikiye ayrılır.

Farzı ayn olan namazlar; her gün beş vakit kılınan namazlar ile Cuma namazıdır. Günlük farz namazlar; sabah namazı 2 rekât, öğle namazı 4 rekât, ikindi namazı 4 rekât, akşam namazı 3 rekât ve yatsı namazı 4 rekât olmak üzere toplam 17 rekâttır. Cuma günleri öğle vaktinde kılınan Cuma namazı, cemaatla kılınmakta olup 2 rekâttır.

Farzı kifâye olan namaz ise cenaze namazıdır. Müslümanlardan bir kısmı kıldığında diğerlerinden bu farz düşer. Kılınmadığında, o bölgedeki bütün Müslümanlar günahkâr olur.

YAZALIM

Hanefi Mezhebine göre vacip olan namazları yazınız.

Bozulan nafile namazların kazası

....

....

....

Vacip namazlar, vacip oluşu kulun fiiline bağlı olmayan (li aynihî vacip) ve vacip oluşu kulun fiiline bağlı olan (li gayrihî vacip) olmak üzere ikiye ayrılır.

Li aynihi vacip; vitir namazı, bayram namazı ve tilavet secdesidir. *Li gayrihi vacip;* adak namazı, bozulan nafile namazının kazası ve sehiv secdesidir.

Farz ve vacip namazların dışında kalan namazlar ise **nafile namazlardır**. Nafile namazlar, revâtib (sünnet) ve regâib (müstehap) olmak üzere ikiye ayrılır.

Revâtib (sünnet) namazlar: Beş vakit namazların farzından önce veya sonra kılınan müekked ve gayr-ı müekked sünnetlerden ibarettir. Bunlar; sabah, öğle ve akşam namazlarının sünnetleri, yatsı namazlarının son sünneti ve teravih namazı müekked, ikindinin ve yatsının ilk sünnetleri ise gayri müekked namazlardır. Hanefi mezhebine göre kaza namazı kılması gereken kişinin bile revâtip sünnetleri terk etmesi doğru karşılanmamıştır.

Regâib (müstehap) namazlar: Yukarıda belirtilen sünnetlerin dışında kalan tatavvu da denilen, müstehab veya mendub nevinden namazlardır. Bu namazlar, halk arasında nafile namazlar olarak bilinir. Bunlar beş vakit namaza bağlı olmayıp diğer zamanlarda sevap kazanmak maksadıyla kılınan namazlardır. Kuşluk, istihare, teheccüd, husuf, küsuf, tahiyyetü'l-mescid, evvâbin, tevbe, tesbih, ihrama giriş, yolculuk öncesi ve sonrası kılınan sefer namazları gibi.

Cuma Namazı

Resulullah'ın (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicreti esnasında, Medine yakınlarındaki Ranuna vadisinde Cuma namazı farz kılınmıştır.

Cuma namazı; hür, mukim ve sağlıklı olma gibi şartları taşıyan bütün Müslüman erkeklere farzdır. Ezan okununca cuma namazı kılmakla mükellef olanların işlerini bırakıp camiye gitmeleri gerekir. Müezzin Cuma ezanını okuyunca Müslümanlar, Allah Teâlâ'nın bu emrine uyarlar.[41]

Cuma namazı için özel itina göstermek; yıkanıp temizlenmek, tırnakları kesmek, dişleri fırçalamak, güzel koku sürünmek, iyi ve temiz elbiseleri giyerek camiye gitmek müstehaptır.

Cuma günü öğle namazı vaktinde camide Cuma namazı kılınır. Önce dört rekât sünnet kılınır, hutbe için beklenir. Hutbe dinlendikten sonra Cuma namazının iki rekât farzı cemaatle kılınır. Farzdan sonra da dört rekât son sünnet kılınır.[42]

NOT EDELİM

Cuma namazını kılanlar hakkında Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse güzelce abdest aldıktan sonra cumaya gelir, susarak hutbeyi dinlerse üç gün fazlasıyla bu cumadan diğer cumaya kadar olan zaman içindeki günahları bağışlanır."

(Müslim, Cuma, 8)

41 bk. Cuma suresi, 9. ayet.
42 TDV İslam İlmihâli, C 1, s. 287.

ÖĞRENELİM

﴿ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوٓا اِذَا نُودِيَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوا الْبَيْعَۜ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾

"Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağrıldığınız zaman hemen Allah'ı anmaya koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilmiş olursanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır." (Cuma suresi, 9. ayet)

Cuma namazı kılınacak cami herkese açık olmalıdır. Cuma namazı İslam'ın şiarındandır. Bu sebeple açıktan ve cemaatle kılınması lazımdır. Cuma namazının geçerli olması için imamdan başka en az üç erkek cemaat bulunmalıdır. Bu görüş Ebû Hanife ile İmam Muhammed'in görüşüdür. Ebû Yusuf'a göre imam hariç iki erkek cemaat de yeterlidir. Mâliki mezhebine göre en az on iki, Şâfii mezhebine göre en az kırk erkeğin hazır bulunması gerekir.

Cuma namazının farzı hutbeden sonra kılınır.

Bayram Namazı

Ramazan ve Kurban bayramlarında kılınan iki rekâtlık namazdır. Hanefi mezhebinde Cuma namazının kendisine farz olduğu kimselere bayram namazı da vaciptir. Şâfiî ve Mâliki mezhebine göre müekked sünnettir. Bayram hutbesi, Cuma hutbesi gibidir. Ancak namazdan sonra okunur ve hüküm bakımından sünnettir. Şâfiî mezhebine göre kadınlar da bayram namazı kılabilir.

ARAŞTIRALIM

Cuma namazının kılınışıyla ilgili hükümlerde mezhepler arasında farklılıklar nelerdir? Araştırınız.

Bayram namazı kılınırken her rekâtında üçer defa fazladan tekbir alınır. Bunlara **zâid tekbirler** denir. Birinci rekâtta kıraattan önce, ikinci rekâtta kıraattan sonra alınır. Şâfiî mezhebinde birinci rekâtta yedi, ikinci rekâtta beş zâid tekbiri alınır ve her ikisi de kıraattan önce alınır.

Namaza sonradan yetişen kimse önce iftitah tekbirini alır ve zâid tekbirlerini getirir. Rükûda yetişen kişi hemen imama uyar ve zâid tekbirlerini rükûda getirir. İkinci rekâtta imama yetişen birinci rekâtı kendisi kılar, zâid tekbirlerini kıraattan sonra getirir.

Namazdan sonra imam minbere çıkar. Tekbir ile hutbeye başlar ve oturmadan hutbe okur.

Bayram, bayram namazından sonra başlar.

BİLGİ KUTUSU

Teşrik tekbiri şu şekildedir:

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ

وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَ لِلّٰهِ الْحَمْدُ

"Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allah'dan başka hiçbir ilah yoktur. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Her türlü hamd Allah içindir."

Teşrik Tekbirleri: Kurban Bayramı'ndan bir gün önce Arefe günü sabah namazının farzından sonra başlayıp bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar 23 vakitte farzlardan sonra getirilen tekbirlerdir. Kadın, erkek, mukim, Seferî olsun namaz kılmakla yükümlü herkes üzerine bu tekbir vacibtir. Çünkü ayette **"Bir de sayılı günlerde Allah'ı zikredin (tekbir alın)..."**[43] buyurulmuştur. Şâfiî mezhebine göre bu tekbir sünnettir.

Vitir Namazı

Yatsı namazından sonra kılınan günün son namazıdır. Hanefi mezhebine göre vacip, Şâfiî mezhebine göre sünnettir. Gece teheccüdden sonra vitir namazını kılmak daha evlâdır. Uyanmama ihtimaline binaen yatmadan önce de kılınabilir.

Akşamın farzı gibi kılınır. Üçüncü rekâtta rükûdan önce tekbir alınır, Kunut duası okunur. Kunut tekbiri almak ve Kunut duası okumak vaciptir. Hanefi mezhebinde Kunut duası sadece vitir namazında okunur. Şâfiî ve Mâlikî mezhebinde sabah namazının farzının ikinci rekâtında rükûdan sonra ayakta Kunut duası okunur. Bu, Şâfiî mezhebine göre sünnettir. Vitir namazı eda edilmediğinde kazasının kılınması gerekir.

ARAŞTIRALIM

Peygamberimiz cenazeyi takip eden üç şey olarak neleri söylemiştir?
Bu hadisi araştırıp yazınız.

Cenaze Namazı

Vefat eden bir Müslümanın cenaze namazını kılmak ve cenazesiyle ilgili işlemleri yürütmek, o yöredeki Müslümanların üzerine farzı kifâyedir.

Cenaze namazının kılınabilmesi için ölünün bedeninin yıkanmış ve kefenlenmiş olarak, cemaatin önünde hazır bulunması gerekir. Mekruh olan üç vaktin dışında her zaman cenaze namazı kılınır. Cenaze namazı kılmak için abdest almak gerekir. Diğer namazları bozan şeyler, cenaze namazını da bozar.

Cenaze namazının rükünları dört tekbir ile kıyamdır. Selam vermek ise vaciptir. Cenaze namazı ayakta kılınmalıdır. Cenaze namazının rükû ve secdesi yoktur. Cenaze namazında cemaat şart değildir. Bir tek kadın veya bir erkek de yeterlidir.

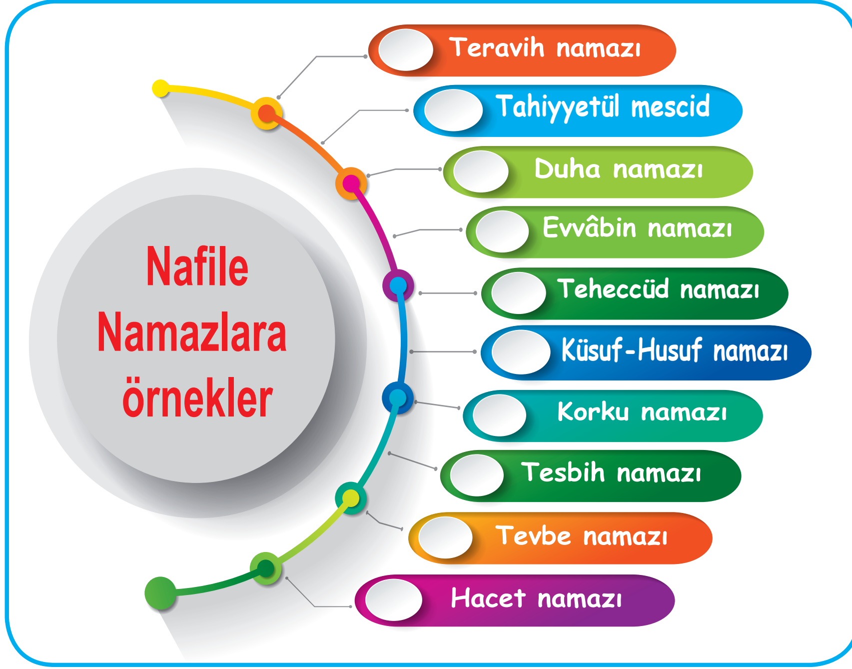

Cenaze namazı için abdest almak gereklidir.

Cenaze için tekfin ve teçhiz işlemleri yapılır. Cenaze namazı kılındıktan sonra kabre defnedilir. Defin işi zaruret olmadıkça geceleri yapılmaz.

Ölüm olayı herkesin başına gelecek olan kaçınılması imkânsız bir ilahî bir kanundur. Ölünün ardından üzülmek, ağlamak tabii bir davranıştır. Ancak üstünü başını parçalayarak feryat figan etmek, taşkınlık yapmak ve dinde olmayan davranışlarda bulunmak doğru değildir. Dostları ve çevresi tarafından ölünün akrabaları teselli edilir. Başsağlığı için cenaze yakınlarına taziyeye gidilir.

43 Bakara suresi, 203. ayet.

Nafile (Regâib) Namazlar

İnsan, nafile ibadetlerle Allah'a yaklaşır. Bir hadis-i kudsîde Cenâb-ı Hak şöyle buyurur: *"...Kulum, bana nafile ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, neticede muhabbetime nâil olur. Onu bir sevdim mi, artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himâyeme alır, korurum..."*[44]

Müstehap olarak kabul edilen nafile namazların belli başlıları şunlardır:

Teravih Namazı

Ramazan ayı boyunca yatsı namazından sonra kılınan nafile bir namazdır. Bu namaz ile Ramazan geceleri ibadetle değerlendirilir.

Teravih kelimesi Arapça'da, oturmak, istirahat etmek anlamına gelen "terviha" kelimesinin çoğuludur. Teravih namazı, kılınırken her dört rekâtın sonunda oturulup biraz dinlenildiği için bu adı almıştır. Gelenek olarak camide kılındığı gibi evde de kılınabilir.

Teravih namazı, kadın erkek her Müslüman için sünneti müekkededir. Teravih namazının acele etmeden ve okunan Kur'an-ı Kerim ayetlerinin tefekkürü yapılarak sukûnetle kılınması müstehaptır.

Teravih namazının vakti, yatsı namazından sonra başlar ve sabah namazı vakti girinceye kadar devam eder. Yatsı namazının farzı kılınmadan teravih namazı kılınmaz.

BİLGİ KUTUSU

Peygamberimiz Hazreti Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde buyurmuştur ki; *"Kim inanarak ve sevabını yalnız Allah'tan bekleyerek Ramazan ayında teravih namazını kılarsa geçmiş günahları bağışlanır."*
(Buhârî, Salatü't-teravih, 1)

44 Buhârî, Rikâk, 38.

"Allahım Hz. Muhammed' ve O'nun ailesine, O'na tabi olanlara esenlik ve selam ulaştır."

Teravih namazı, yatsı namazından sonra kılınır. Uygun olan şekli vitir namazından önce kılınmasıdır. Ancak vitirden sonra da kılınması caizdir.

Teravih namazı, İslam ülkelerinin çoğunda cemaat ile, iki rekâtte bir selam verilerek toplamda yirmi rekât olarak kılınmaktadır. Hz. Ömer'in (r.a.) uygulamasına binaen bütün mezheplerde temel kabul edilen yirmi rekât kılma hükmünün yanında Mâlikî mezhebinde otuz altı rekât ve Şâfii mezhebinde ise 8 rekât da kılınabileceği şeklinde görüşler de bulunmaktadır.

Teravih namazı ikişer veya dörder rekât olarak kılınabilir. Her dört rekâtta bir salavat, ilahi vb. okunarak tervihâ yapılır.

Dört rekât kılınırken ilk oturuşta Tahiyyat duasından sonra Salli ve Bârik duaları okunur ve 3. rekâtta kıraata Sübhaneke duası ile başlanır. Şâfii mezhebine göre ikişer rekât şeklinde kılınır, dört rekât şeklinde kılınmaz.

Tahiyyetül Mescid

Ziyaret etme, itikâfta bulunma, ilim öğrenme gibi ibadet amacıyla camiye giren kimsenin oturmadan önce iki rekât namaz kılması müstehaptır. Bu namaz, Allah'ın mabedine saygı ifade eder. Resulullah şöyle buyurmuştur: *"İçinizden biri, bir mescide girince oturmadan önce iki rekât namaz kılsın!"*[45] Özellikle bir camiye ziyaret amacıyla gidildiğinde tahiyyetül mescid namazı kılmaya gayret gösterilmelidir.

"İnsanın her gün, her bir uzvu için sadaka vermesi gerekir. İki rekât kuşluk namazı buna kâfi gelir."
(Müslim, Müsâfirîn, 84)

Duha (Kuşluk) Namazı

Güneşin bir mızrak boyu yükselmesinden yani güneşin doğuşundan takriben 45 dakika sonra başlayıp zeval vaktine kadar olan zaman içinde iki ile sekiz rekât arasında kılınan namaza Duhâ namazı adı verilir. Sekiz rekât kılınması daha faziletlidir. Âişe (r.a.) şunları söylemiştir: "Ben, Resulullah'ın bir defasında duhâ namazı kıldığını gördüm. Hayat boyu bir daha onu terk etmedim."[46]

Evvâbin Namazı

Akşam ile yatsı namazı arasında kılınan iki, dört veya altı rekâtlı olarak kılınan bir namazdır. Hadis-i şerifte Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurur: *"Kim akşam ile yatsı arasında namaz kılarsa işte o evvâbîn (Allah'a yönelenlerin) namazıdır."*[47]

45 Buhârî, Salat, 60.
46 Buhârî, Teheccüd, 5.
47 Tirmizî, Salat, 32.

"Güneş ve ay hiçbir kimsenin ölümünden dolayı tutulmaz. Onlar ancak Allah'ın iki ayetidir. Onları gördüğünüzde hemen namaza durun."
(Müsned-i Ahmed, C 2, s. 109.)

Teheccüd Namazı

Yatsı namazının ardından bir müddet uyuduktan sonra kalkıp kılınan gece namazına verilen addır. En azı iki, en çoğu sekiz rekâttır. İki rekâtta bir, selam verilerek kılınır. Gecenin son üçte birinde kılmak daha faziletlidir. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Her kim geceleyin uyanır, hanımını da uyandırır ve iki rekât namaz kılarsa Allah'ı çok zikreden erkekler ile kadınlardan yazılır."[48]

Küsuf ve Husuf Namazları

Küsuf namazı; güneş tutulduğu zaman cemaatle veya tek başına iki rekât olarak kılınan bir namazdır.

Husuf namazı; ay tutulduğu zaman iki veya dört rekât olarak kılınan bir namazdır. Bu namaz cemaatle değil, evde tek başına kılınır.

Korku Namazı

Düşman bombardımanı ve deprem gibi afetlerde, kişi güvenlikli bir yerde ise Allah'a sığınmak için güneş veya ay tutulmasında olduğu gibi namaz kılabilir.

Tesbih Namazı

Tesbih namazı, münferit olarak yılda veya ömürde bir kez kılınması tavsiye edilen dört rekâtlık bir namazdır. Her rekâtında yetmişbeş defa *"Sübhânellâhi ve'l-hamdü lillahi vela ilahe illallahu vallahu ekber"* diye tesbih okunarak eda edilir. İlk rekatta Sübhaneke duasından sonra, diğer rekatlarda Fatiha suresinden önce 15 defa; rükûya eğilmeden önce, rükûda, rükûdan doğulunca, secdelerde ve celsede (iki secde arasında) ise 10'ar defa bu tesbih söylenir.

"...Bana dua edenin duasına cevap veririm..." (Bakara suresi, 186. ayet)

Tevbe Namazı

Bir Müslümanın günah işleyince pişman olup işlediği günahtan tevbe etmek için güzelce abdest alıp iki rekât namaz kılması menduptur. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: *"Kul, bir günah işlediği zaman güzelce abdest alır sonra iki rekât namaz kılar ve günahtan bağışlanmasını dilerse günahı bağışlanır."*[49]

48 Ebû Davud, Salat 307.
49 İbn Mâce, Salât, 193.

İstihare Namazı

İstihare, bir işin yapılmasının hayırlı olup olmadığı hususunda kalbin yatışması için iki rekât namaz kılmak ve ardından dua etmektir. İstihare, hayırlı olanı Allah'tan (c.c.) istemek demektir. Kişi, kendisi için önemli bir karar ve tercihte bulunacağı zaman, bazen eldeki verilerin yetersizliği sebebiyle dünya ve ahireti için hangi tercihin hayırlı olacağını kestiremez. İşte istihâre, bu durumlarda başvuracağı çarelerden biridir.[50] İstihareden sonra ilk kalbe doğan şeyin hayırlı olduğu kabul edilerek ona göre hareket edilir. Câbir b. Abdillah şöyle bildirmiştir: *"Allah Resulü (s.a.v.) bize Kur'an-ı Kerim'den bir sureyi öğretir gibi istihâreyi öğretirdi..."*[51]

Hacet Namazı

İki rekât olarak kılınan bir namazdır. Allah Resulü (s.a.v.) kulun dünyevî ve uhrevî hacetlerine nâil olması bakımından Allah'a (c.c.) namaz ile ilticâ eylemesini beyan etmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Her kimin Allah'tan bir dileği olursa yahut insanlardan herhangi birinden bir dileği bulunursa önce güzelce abdest alsın ve iki rekât namaz kılsın. Sonra Allah'a hamd ve senâda bulunsun. Sonra Resulüne salatü selam eylesin ve ihtiyacını istesin."[52]

50 İlmihâl, Türkiye Diyanet Vakfı, C 1, s. 518.
51 Buhârî, Teheccüd, 28.
52 Tirmizî, Salât, 348.
53 Tirmizî, Îman, 8; İbni Mâce, Mesâcid, 19.